

5. TÜRKİYE AVRUPA FORUMU

**“Türkiye - AB Sivil Diplomasi İnşası:
Kapasite İnşası Yönetimi ve
Çok Boyutlu İşbirliği”**

TASAM
TÜRK ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
TURKISH ASIAN CENTER FOR STRATEGIC STUDIES

STRATEJİK VİZYON BELGESİ

5. TÜRKİYE - AVRUPA FORUMU

“Türkiye - AB Sivil Diplomasi İnşası: Kapasite İnşası Yönetimi ve Çok Boyutlu İşbirliği”

(20-22 Nisan 2016, Pullman İstanbul Otel - İstanbul)

Avrupa Birliği çerçevesinde geliştirilen dil açısından bakıldığında “Avrupalılık”; coğrafi, tarihî ve kültürel unsurların tamamını kapsamaktadır. Dolayısıyla Maastricht Anlaşması’nın genişlemeyi düzenleyen 49. maddesinde yer alan “**Avrupa Devleti**” kavramı da AB’nin coğrafi sınırlamaları dışında, “**Avrupa Kimliği**” ile ilgili meseleleri içermektedir. Avrupa Kimliği, “Avrupalı olma” tartışmalarına son verme çabasının bir ürünüdür. Oldukça dinamik bir yapılanma sürecine sahip olan bu tartışma, temelde Avrupa Birliğine üye ülke vatandaşları arasında paylaşılan ortak bir değerler sisteminin varlığına işaret etmektedir.

Açıktır ki, Ocak 2007’de Bulgaristan ve Romanya’nın, 2013’te de Hırvatistan’ın Birliğe dâhil olması ile tamamlanan **son genişleme dalgası, Birlik içindeki dengeleri önemli ölçüde değiştirmiştir**. Ancak AB’nin son genişleme dalgasına kadar gerçekleştirmiş olduğu “**derinleşme**” deneyimlerini sorunsuz ve yeknesak olarak başarmış olduğunu söylemek de pek mümkün değildir. Dolayısıyla “**derinleşme**” AB için çoğunlukla zaten sancılı bir süreçtir ve bu zorluğun, üye sayısının artışına paralel katlanarak artması doğaldır ancak bu zorluğun mevcudiyetinden AB’nin “**derinleşme**” çabalarının sonunun geldiği anlamını çıkarmak da doğru değildir.

Euro bölgesinin içine düştüğü **ekonomik krizin pek çok nedeni** olduğunu söylemek mümkündür. Bu nedenlerin başında küresel krizin AB üyesi ülkelere ulaşması ve bu krize AB üyesi ülkelerin kendi içlerinde çözüm bulma arayışlarının sonunda **Maastricht** yaklaşma kriterlerinde (Ekonomik ve Parasal Birliğe katılım şartları) belirlenen **ölçütlerinin tamamen dışına çıkılması** gelmektedir. Bunun dışında Euro bölgesinin bizzat **kendi iç dinamikleri ile ABD ve Çin’in para değerlerini düşük tutma çabalarının** da Euro krizinin çıkmasında etkin olduğu söylenebilir.

AB’nin Euro bölgesinde yaşanan ekonomik krize çare arayışında olduğu bir süreçte **Türkiye’nin Maastricht yaklaşma kriterlerine uyan bir ülke** (Euro bölgesi dışında bulunmasına rağmen) olması önemlidir. Ancak bu noktada Türkiye açısından asıl önemli olan, **çözüm arayışları sonunda AB’nin geleceğinin nasıl şekilleneceği** sorusudur.

Türkiye'nin AB'ye üyeliği önünde belli engeller mevcuttur. Bunlardan birincisi Kopenhag kriterleri etrafında şekillenen daha **formel olarak nitelendirilebilecek engeller** (iç siyasi ve ekonomik faktörler, Kıbrıs vs. gibi diğer konular), ikincisi dile getirilen ancak Kopenhag kriterleri kadar **formel niteliğe bürünmemiş engeller** (coğrafya, demografi vs.) ve son olarak üstü örtülü, **çokça dillendirilmeyen ancak oldukça önemli dinsel ve kültürel engellerdir**. Türkiye - AB ilişkileri de bu konular etrafında tartışılmaktadır. Mevcut durumda, Türkiye - AB ilişkilerinde ciddi bir **belirsizlik** hâkim olmakla beraber, Türkiye ve AB ülkeleri kamuoylarında birbirlerine karşı **ilgide ciddi bir düşüş** görülmektedir. Öncelikle içinde bulunulan bu durumun **normalleştirilmesi** gerekmektedir. Öte yandan Türkiye'nin tam üyeliğinin **AB'nin geleceğini ne şekilde etkileyeceği**, üye olduğunda Türkiye'nin **nasıl bir AB ile karşılaşacağı** ile yakından ilgilidir. Dolayısıyla asıl önemli olan tam üyelikten sonra değil, katılım müzakerelerine devam eden bir ülke olarak Türkiye'nin AB'nin geleceğinin şekillendirilmesi sürecine **katılım zemini ve mekanizması** yaratabilmesidir.

Bilindiği gibi Türkiye - AB müzakerelerinde yer alan **35 başlığın sekizi**, Gümrük Birliği'nin **Kıbrıs Rum Kesimi'ni** de kapsayacak şekilde genişletilmesini öngören Ek Protokol'ün uygulanmaması sebebiyle **AB** tarafından, **dördü** "tam üyelik yolunu açtığı" gerekçesiyle **Fransa** tarafından, **altısı** ise **Güney Kıbrıs tarafından veto edilmiş** durumdadır. Yine açılması veto edilen başlıklar dışında kalan tüm başlıkların hepsi için Ek Protokol uyarınca Gümrük Birliği'nin Kıbrıs Rum Kesimi'ni de kapsayacak şekilde genişletilmesi kapanış kriterlerindedir. Dolayısıyla politik engeller ve müzakere çerçeve belgesinde belirtildiğinin aksine başlıkların açılışı ve kapanışı için konulan ve **çoğunluğu teknik olmayan kriterler müzakere sürecini tıkamıştır**. Bu durumda öncelikle politik engellerin aşılması gerekmektedir. Bu da ilgili ülkelerin **siyasi iradeleri** ile doğrudan bağlantılıdır. Şimdilik bu konuda olumlu yönde atılmış bir adımdan bahsetmek pek mümkün değildir.

AB ile ilişkiler konusunda Türk halkı **hayal kırıklığı, güvensizlik, inanç ve motivasyon kaybı, yılgınlık, bıkkınlık, vurdumduymazlık gibi tanımlanabilecek bir ruh hali** içerisine girmiş bulunmaktadır. Bu noktaya gelinmesinin tarihî ve dönemsel **pek çok nedeni** bulunmaktadır. **İlişkilerdeki ucu açıklık**, her iki tarafın gelecek perspektifleri açısından karşı tarafta algıladıkları **güven duygusunu zedeleyici unsurlar** da bu nedenler arasındadır ama en önemlisi **Türk halkının yıllardır Türkiye - AB ilişkilerine yaptığı "duygusal yatırımının" karşılık bulamamasıdır**. Dolayısıyla Türkiye - AB ilişkilerinin yeniden ivme kazanabilmesi yolundaki ilk kapıyı açabilecek en önemli anahtar Türk halkının kendisidir. İlgili tarafların vize muafiyeti gibi konularda öncelikle Türk halkının yeniden sürece dâhil olmasını sağlayabilecek biçimde çaba sarf etmeleri gerekmektedir.

Türkiye için AB ile ilişkiler önemlidir. Dahası müzakerelere başlamış bir ülke olarak **Türkiye için AB artık bir dış politika alanı olmaktan çıkmış**, kendine özgü bir düzleme yerleşmiştir.

Geleneksel resmî diplomasinin belli davranış kalıplarının ve hukuki sınırlamaların dışına çıkamamaktan kaynaklanan etki ve verim düşüklüğünü telafi etmek için ülkeler çoğu zaman **sivil diplomasi** (ikinci kulvar diplomasisi, second-track diplomacy) kanallarını kullanma yoluna gitmektedirler. Sivil diplomasinin en önemli ayaklarından biri iş çevreleri arasındaki etkileşim ise, diğer önemli ayağı akademik çevreler ve düşünce kuruluşları aracılığıyla yürütülen faaliyetlerdir.

Bu şekilde taraflar kendilerini diplomasinin çetin kurallarının baskısı altında hissetmeksizin daha geniş bir çerçevede görüş alışverişinde bulunabilmekte, perspektif geliştirebilmekte, siyaset için gerekli karar seçenekleri önerebilmektedirler.

Türkiye açısından bakıldığında yarım asırdan daha uzun bir geçmişe sahip Türkiye - AB ilişkilerinin resmî diplomasi ile ilgili kısmının gayet iyi götürüldüğü ileri sürülebilir. Bunda Türkiye'nin Avrupa ile diplomatik ilişkilerinin derinliğinin ve Türk diplomasisinin tecrübeli olmasının büyük payı vardır. Ne var ki, siyasi, ekonomik ve kültürel anlamda oldukça kapsamlı bir proje olan AB ile ilişkilerin sadece resmî diplomasi kulvarında yürütülen faaliyetlerle istenen düzeye getirilemeyeceği açıktır. Bu eksiklikte; Türkiye'de sivil toplum anlayışının yeterince gelişmemiş olmasının ve sivil kültürünün ancak 1990'lı yıllardan itibaren gelişmeye başlamasının büyük payı vardır. Kurumsal anlamda etkin sivil düşünce kuruluşlarının ilk kez bu dönemde ortaya çıkması bu gerçeğin altını çizmektedir. Türkiye ekonomisinin dışa açılmasının 1980'li yıllardan itibaren başlaması da bu geç kalmışlığın başka bir nedenidir.

Bu ve benzeri nedenlerden dolayı **Türkiye, AB ile ilişkilerini geliştirirken büyük ölçüde resmî diplomatik çerçevenin içinde kalma zorunluluğunun ağır yükünü üzerinde hissetmiş ve bazı sorunların aşılmasında çoğu zaman büyük güçlükler yaşamıştır.** Önümüzdeki süreçte böylesi güçlüklerin daha kolay aşılabilmesi ve karar seçeneklerinin artırılabilmesi için **Türkiye - AB ilişkilerinin her iki taraftan düşünce kuruluşları düzeyinde de ele alınması büyük önem arz etmektedir.** Bu çerçevede üretilen düşünce ve geliştirilen öneriler Türkiye'nin **AB karşısında etkin bir duruş** sergilemesine önemli katkı sağlayacaktır.

Tarihî ve jeopolitik perspektiften bakıldığında küreselleşen dünyada gerek Avrupa ülkeleri gerekse Türkiye ekonomik, siyasi ve kültürel gelecekleri açısından birlikte davrandıklarında değer üreten, yolları ayırdığında ise bir birine zarar verme potansiyeli oldukça yüksek olan aktörlerdir. İşbirliği imkânları açısından bakıldığında, örneğin, Türkiye ve özede AB genelde tüm Avrupa ülkeleri birlikte **çok taraflı bölgesel** (Afrika, Balkanlar, Karadeniz, Kafkaslar, Orta Doğu, Orta Asya) **politikalar** geliştirilebilecek ve **ortak projeler** yürütülebileceklerdir.

Bu çerçevede gerek Türkiye’de AB ile ilgilenen akademi ve iş dünyası temsilcilerini, gerek Avrupa ülkelerinin Türkiye’de faaliyet gösteren kuruluşları, gerekse Avrupa’da Türkiye ve Avrupa’nın ortak geleceğine dair çalışma yapan kurum ve kuruluşları bir araya toplayan bir tartışma platformu ortaya çıkmış olacaktır.

5. Türkiye - Avrupa Forumu, Türkiye - AB Sivil Diplomasi İnşasını Kapasite İnşası Yönetimi ve Çok Boyutlu İşbirliği çerçevesinde yeniden değerlendirmeyi, uzman akademik çevreler ile düşünce kuruluşlarını bir araya getiren bir **ağ (network)** oluşturmayı ve Türkiye - AB ilişkilerinin geliştirilmesine entelektüel katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Ana Tema

Türkiye - AB Sivil Diplomasi İnşası: Kapasite İnşası Yönetimi ve Çok Boyutlu İşbirliği

Alt Temalar

Türkiye - AB - İlişkilerinde Sivil Diplomasi

AB’nin Geleceği: Kapasite İnşası Potansiyeli

Çok Boyutlu İşbirliği: Amaçlar ve Güçlükler

Türkiye - AB Ülkeleri İkili ve Üçlü Projeler ve Etkinlikler

(Almanya, Fransa, Hollanda, İngiltere, İtalya, Polonya ve Ukrayna Açılımı)

Türkiye - AB İki Taraflı Beklenti ve Öngörüler

(Türkiye - AB ve AB’nin Geleceği Perspektifinde Öncelikli Alanlar)

Türkiye - AB Çok Taraflı Projeler ve Çok Boyutlu İlişkilere Etkisi

(Afrika, Balkanlar, Karadeniz, Kafkaslar, Orta Doğu, Orta Asya, Latin Amerika)